

Editorial

2020. L'ANY DE LA PRIMERA GRAN PANDÈMIA DEL SEGLE XXI

S'ha acabat l'any 2020, que deixa una marca històrica en l'evolució de la medicina contemporània: és l'any que comença la Covid-19. S'accepta, en xifres oficials, que fins ara ja ha causat més d'1.700.000 defuncions en tot el món, encara que les dades reals deuen ser bastant més altes. Les referències a com s'han comptat el nombre de morts en els diversos països mostren l'existència de criteris diferents.

La situació. Hi ha un increment de coneixements molt important en un tema que tot i que era previsible, no l'esperàvem en aquest moment: l'aparició d'un coronavirus, patògen amb una alta capacitat de contagi. El nou risc ha forçat la recerca sobre nous coneixements amb una rapidesa molt superior a la que estàvem acostumats. L'exemple més clar és el desenvolupament d'una vacuna en un temps més curt de l'habitual, tot i advertint que s'han escurçat els períodes de seguretat a que obligaven les normes marcades.

Hi ha, a més, un altre aspecte que cal considerar. No s'ha obtingut una sola forma de vacuna, sinó diverses, en diferents països, i utilitzant, aprofitant podríem dir, resultats en la cerca de vacunes per altres malalties víriques, de les que ja tenim experiència, però s'havien pogut tenir més a ratlla, així l'Ebola, o el SARS.

D'aquesta manera, l'obtenció de més d'una forma de vacuna, ha donat una gran confiança en les possibilitats del progrés científic, amb una certa rapidesa, i amb un marge de seguretat que es pot considerar, per ara, esperançador.

Ha sorgit també un fet paradoxal. Durant la primera meitat de l'any, es demanava que s'investigués per a l'obtenció de la vacuna, i el panorama podia ser fins a un cert punt optimista: hi havia estudis que podien considerar-se com a experiències paral·leles.

Però quan s'estava a punt de tenir les vacunes han sorgit punts de vista contraris, que ja s'apunten. S'ha informat que poden tenir efectes secundaris, sobretot en forma de reaccions clíniques, locals o generals, però poc intenses. Bastants han exigint que les vacunes fossin absolutament segures, és a dir no tinguessin cap risc. Això en termes absoluts no és possible: el risc zero no hi és, entre altres coses perquè hi ha moltes persones que tenen patologies prèvies i són més sensibles.

Just ara, a final d'any, quan ja érem a la segona meitat de desembre, hi ha hagut dues notícies gairebé simultànies. Una molt positiva l'anunci de la vacuna, en aquest cas les primeres, americanes, de Pfizer i de Moderna, molt semblants en el seu plantejament. Era molt esperada i ha tingut una repercussió immediata en l'aspecte econòmic, amb una pujada objectiva de les borses i altres indicadors. O sigui, en termes socials, una forta injecció de moral a la població. Els períodes de les agències d'avaluació de medicaments, a Estats Units i a Europa s'han accelerat.

L'endemà el panorama varia una mica, en sentit contrari. S'informa que el virus ha evolucionat, que s'han detectat noves soques, variants de l'anterior. En principi es diu que té una contagiositat més alta. Quan s'aporten més dades, sembla que no n'hi ha per tant, que el risc de reaccions secundàries és petit. I així quan ja som a l'última setmana del mes de desembre es comença a vacunar a la població general. Es comença per les persones ingressades en les residències per a gent gran, i pels qui estan més exposats, el personal sanitari. Després ja seguiran els demés.

I apareixen els **opositors**. Alguns amb opcions crítiques ben raonades. Caldria donar més informació entre les diferències entre les diverses vacunes, sobre els procediments d'obtenció, les normes de conservació en fred, des de la producció a l'administració, si han de ser una o dues dosis.

També informació sobre possibles efectes secundaris en malalts immunodeprimits, per coincidència amb altres terapèutiques. Queden apuntats alguns problemes.

Un altre grup està format pels qui fan oposició sistemàtica a gairebé tot tipus de vacunes, més enllà del Covid-19. El moviment antivacuna no és menyspreable. El cas del refús d'alguns pares a vacunar els seus fills contra el xarampió és bastant conegut i ja porta uns quants d'any de desenvolupament. Després hi ha les persones que sense discutir amb arguments en contra, fins i tot acceptant que la vacuna pot ser útil, no se la volen posar: no es volen vacunar.

Un altre punt que ha estat bastant conflictiu és el de la **restricció de mobilitat** i la tendència a recomanar un aïllament, tot i que ara, final d'any, no s'ha arribat a la llarga etapa de confinament inicial. El problema, el punt central de la discussió, ha estat més en el **camp econòmic**, social, de treball i atur, que en el contagi. També en el cas de les **escoles**. Ha arribat a crear una gran tensió política, entre el govern central i el d'algunes autonomies. Tant la premsa escrita com l'audiovisual, ràdio i televisió, han agafat un gran protagonisme, i han contribuït a incrementar la confusió entre la gent, els possibles contagis. Els discursos entre persones amb càrrecs públics significatius, han arribat sovint a superar els límits del que marcaria la correcció.

Sembla que s'ha encarrilat el tema de les residències per a gent gran. A Catalunya s'ha passat la responsabilitat de la gestió i tracte sanitari des de la conselleria de Treball a la de Salut, ambdues vinculades al mateix partit polític. Era un fet plenament conegut i assumit, que les residències solen tenir moltes d'elles una economia deficitària. La qualitat dels serveis està per sota del que seria correcte en molts casos. Ha calgut el terratrèmol dels episodis de mortalitat per crear un ambient d'autoculpa, que no sempre es vol reconèixer. La supervisió que havien de fer les autoritats sembla que no ha estat prou eficient. Això comporta una responsabilitat que ara ha sortit a la llum pública, tot i que el fet no podem pas dir que fos ignorat.

Quina és la situació avui? Què cal proposar encara?. Hi ha dos tipus principals d'enfocament dels criteris, molt diferents entre ells. Un procura molt més per la salut de la població, i l'extinció de la pandèmia. O sigui considera com a prioritàries les normes de protecció a la salut. L'altra línia defensa més mantenir l'equilibri de l'economia, el que comporta menys limitació de moviments, quan no la llibertat absoluta, molta més llibertat d'horaris, més temps per dedicar a activitats comercials, reunions i actes socials. S'acosta més a vida en condicions de normalitat, com es podia fer fins el 2019. Però per això, per evitar que es consideri igual que abans, el propi govern ha introduït la noció de "nova normalitat".

Hem començat explicant aquests aspectes més aviat optimistes, però cal tenir ben present encara com estem. A més cal tenir en compte que els petits períodes de concessió d'un cert marge de decisió a la població, significa un traspàs discret de responsabilitats. Ara el govern explica la situació, les mesures que s'haurien de prendre, i en recomana la seva aplicació, tot i que la responsabilitat ja és dels propis afectats (que som tots), i en mig encara hi ha les decisions deixades a les comunitats autònomes.

La massa de la segona onada, expressada en una gràfica del mateix tipus de la primera, mostra una alçada més alta i constant en la majoria de columnes diàries. Recopilant les dades subministrades fins a final d'any, el 30 de desembre, referides a tot l'estat espanyol, caldria posar en destacat: a) el nombre més alt de casos nous registrats en un sol dia és de 22.840, el dia 27 d'octubre. Aquí cal remarcar, però, que en aquesta segona onada s'han fet moltes més proves diagnòstiques, que permeten registrar més casos asimptomàtics, que en el període anterior. A Catalunya aquest "rècord" de registre de casos diaris el trobem el dia 20 d'octubre, amb 5.541 casos. Aquesta puja va fer que el 25 d'octubre tornessin les restriccions de moviments i es declarés altra vegada l'estat d'alarma, ara amb menys dificultats que en l'etapa anterior del primer brot.

Pel costat positiu: a partir del 17 de novembre les xifres ja comencen a baixar des d'un màxim assolit de 13.295. I sorgeix la nota optimista més esperada. Hi ha la notícia que el dia 8 de desembre es vacuna la primera persona en el món. I que a partir del 27 de desembre (algun país ho fa una mica abans), s'inicia la vacunació pública, a Espa-

nya en personal ingressat en residències per gent gran, i en personal sanitari de la mateixa institució. I ara cal esperar que els resultats siguin bons. Amb dades de 29 de desembre s'accepta que el total de casos diagnosticats en el món és de 1.910.218 i el de morts a l'estat espanyol (considerant la xifra oficial), de 50.442 defuncions.